

Moja Niepodległa

<https://mojaniepodlegla.pl/mn/debaty-belwederskie/5758,Wklad-Kosciola-w-odbudowe-Niepodleglej-osma-debata-historykow-w-Belwederze-14-cz.html>
2021-10-24, 12:00

„Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej” – ósma debata historyków w Belwederze – 14 czerwca 2018

- Wielki arcybiskup warszawski ks. Antoni Fijałkowski zostawił Polakom szczególny testament, mówiąc: „Idźcie zawsze z narodem”. I nie zabrakło w XIX i w XX w. – w trakcie naszej trudnej historii – duchownych, którzy szli z narodem – powiedział prezes IPN dr Jarosław Szarek, inaugurując 14 czerwca 2018 r. ósmą debatę historyków w Belwederze „Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej”.

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Jarosław Szarek oraz Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Wojciech Kolarski zainaugurowali ósmą debatę historyków w Belwederze. Cykl debat ma już długą tradycję – rozpoczął się 5 listopada 2016 r. W dyskusji udział wzięli: prof. Andrzej Chwalba, prof. Jan Żaryn, dr. hab. Paweł Skibiński oraz ks. prof. dr hab. Józef Wołczański oraz prowadzący prof. Włodzimierz Suleja.

- Nasze debaty mają formę upamiętnienia jubileuszu Stulecia Odzyskania Niepodległości. My dzisiaj – spotykając się i rozmawiając o wkładzie Kościoła w odbudowę Niepodległej – realizujemy zapisy ustawy przyjętej przez Sejm w ubiegłym roku o narodowych obchodach odzyskania niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej. Tam jest mowa o uhonorowaniu Ojców Niepodległości, Wojska Polskiego, duchowieństwa różnych wyznań i

Kościół katolicki w procesie odbudowy niepodległego państwa - podkreślił Wojciech Kolarski.

Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta przypomniał, że „15 października 1918 roku, na progu odzyskania przez Polskę niepodległości, papież Benedykt XV wydał orędzie do narodu polskiego”. Czytamy w nim: „Niech będą nieskończone dzięki Panu, że wzeszła już nareszcie Jutrzenka zmartwychwstania Polski. My najgorętsze składamy życzenia, aby Polska odzyskawszy swoją pełną niezawisłość mogła jak najrychlej w zespole państw zająć przynależne jej miejsce i dalej rozwijać swoją historię narodu cywilizowanego i chrześcijańskiego”.

„Ludzie Kościoła różnymi drogami szli do Niepodległej”

- Misją główną Kościoła jest prowadzenie człowieka do zbawienia. Ksiądz Józef Teodorowicz, późniejszy arcybiskup (arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego, także poseł i senator - przyp. red.) w homilii podczas spotkania biskupów w katedrze św. Jana w 1917 roku, cytował poetę: „Do nieba, bracia, do nieba”. Tak się w naszej historii złożyło, że ta droga do nieba, i to dosłownie, dla wielu wielkich Polaków szła przez służbę Rzeczypospolitej. Ludzie Kościoła również różnymi drogami szli do Niepodległej. Tuż przed wybuchem Powstania Styczniowego zmarł wielki arcybiskup warszawski, ks. Antoni Fijałkowski. Zostawił on Polakom szczególny testament. Powiedział: „Idźcie zawsze z narodem”. I nie zabrakło w XIX i w XX w. - w trakcie naszej trudnej historii - duchownych, którzy szli z narodem. Ten wkład w budowę niepodległej Polski nie zakończył się w 1918 roku, ale trwał później, gdy przyszły także trudne doświadczenia - powiedział prezes IPN dr Jarosław Szarek.

Mówiąc o duchownych walczących o niepodległość, prezes IPN przywołał postać księdza Stanisława Brzóska, naczelnego kapelana Powstania Styczniowego, ostatniego powstańca, który utrzymał się w Królestwie aż do późnej wiosny 1865 r. - jego walkę i egzekucję upamiętnia pomnik na rynku w Sokołowie Podlaskim.

W trakcie debaty przypomniano także inne ważne w historii Kościoła postaci oraz wydarzenia z lat 1914-1918. Prof. Włodzimierz Suleja,

dyrektor Biura Badań Historycznych IPN podkreślił, że po rozbiorach „Kościół pozostał jedynym zwornikiem całości w podzielonej Rzeczypospolitej, był tą instytucją, która zachowała największy stopień niezależności”. Dodał, że duchowni „brali udział z zrywami narodowymi i utrwalali tkankę społeczną”.

Prof. Andrzej Chwalba zwrócił uwagę na widoczne w tym czasie „zróżnicowanie i bogactwo postaw i zachowań Kościoła hierarchicznego, Kościoła instytucjonalnego”. – Różnice zaborowe są równie głębokie w wypadku postaw i zachowań społeczeństwa. Nie mogło być inaczej – Kościół był częścią swojej społeczności i – równocześnie – swoich państw zaborczych – podkreślił. Historyk przypomniał, że „Kościół w Galicji, jak i w całym zaborze austriackim, miał dobre relacje z Wiedniem. – Nie oczekiwano jakichś rewolucyjnych przekazów, encyklika „Rerum Novarum” do 1914 r. w Galicji roku nie została opublikowana. (...) Z jednej strony byli biskupi tarnowscy, tradycjoniści, skonfliktowani z ruchem ludowym, z drugiej strony np. świątły, otwarty na świat biskup Adam Stefan Sapieha (biskup krakowski w latach 1911–1951, od 1926 arcybiskup metropolita), który był wyjątkową postacią. Dostrzegł środowiska robotnicze – tłumaczył prof. Chwalba.

Historyk przypomniał działalność patriotyczną ks. Józefa Londzina w Cieszynie na Śląsku, burmistrza tego miasta, założyciela organizacji religijnych i społecznych, jak również aktywność we wspólnotach narodowych ks. Aleksandra Kakowskiego, abp. warszawskiego, a następnie Prymasa Królestwa Polskiego. Duchowny stał „na czele struktur podziemnych skierowanych przeciwko Niemcom”. Prof. Chwalba mówił o ważnej roli klasztorów lwowskiego i krakowskiego, zakonów na Podlasiu, pomocy dla unitów, nowoczesnych wydawnictwach adresowanych do ludu, zaznaczając, że „relacje Kościoła z ludem były lepsze niż z inteligencją”.

Prof. Jan Żaryn z kolei przywołał pogląd abp. Włodzimierza Czackiego z książki „Rzym”, że „wszyscy wielcy świata XIX-wiecznego widzieli sprawę polską w kontekście tylko i wyłącznie swoich interesów bieżących, a jedyne miejsce na ziemi, które używało dyplomacji nie w celach polityczno-bieżących, tylko w imię szerzenia wartości, to był Rzym – Kościół”.

Prof. Żaryn przypomniał również słowa abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego: „Polska i Polacy mają prawo dopominać się o odbudowanie swojego państwa, kiedy będzie odpowiednia chwila dziejowa, nawet w formie zbrojnej”.

O szczególnej roli Kościoła w zaborze pruskim mówił z kolei dr hab. Paweł Skibiński, szczególną uwagę zwracając na zjawisko kulturkampfu, wpisujące się w tezę „o walce o model nowoczesności”. – Polacy byli ofiarami kulturkampfu podwójnie – jako reprezentanci kultury, której Niemcy nie uznawali za kulturę, a także jako będący nośnikami katolicyzmu w Rzeszy, a zwłaszcza w Prusach – w związku z tym byli podwójnie podejrzani. A tutaj dyskurs liberalny i protestancki był zaskakująco zgodny. I to nie jest oczywiście wyłącznie casus niemiecki, tylko ogólnoeuropejski – ocenił Skibiński.

O „usytuowaniu się Kościoła” w rzeczywistości po wybuchu I wojny światowej mówił natomiast ks. prof. dr hab. Józef Wołczański. – Ta idea powstania państwa polskiego nurtowała polskich biskupów od zawsze. Mówiono przecież: „Kościół z narodem”. (...) Była ta organiczna więź Kościoła, który rozumiał lud i dbał o jego najwyższe, najbardziej integralne interesy – powiedział. Zaznaczył jednak, że „biskupi w tym czasie musieli reprezentować jakąś rację stanu”, co sprowadzało się czasem do konieczności powstrzymania się przed wystąpieniami godzącymi w ową rację (np. arcybiskup lwowski Józef Bilczewski jako realista nie krytykował państwa austriackiego). Ks. Wołczański zaznaczył jednak, że niektórzy duchowni podejmowali tego typu działania.

– Arcybiskup ormiańsko-katolicki Józef Teodorowicz, szermierz polskości, narzekał w liście do biskupa Sapiehy, że biskupi Królestwa Polskiego „są podszyci strachem”. Ciężka nad nimi formacja zaborcza, która uniemożliwiała śmielsze kroki – podkreślił ks. Wołczański.

Do „promotorów polskości” – jak zaznaczyli historycy – należał m.in. biskup archidiecezji lwowskiej Władysław Bandurski, honorowy kapelan Legionów Polskich, kawaler orderu Virtuti Militari, blisko związany z Naczelnym Komitetem Narodowym i Legionami Józefa Piłsudskiego.

<https://mojaniepodlegla.pl/mn/deбаты-belwederskie>

Zapis debaty:

Relacje z poprzednich debat:

1. [„Milowy krok ku wolnej Rzeczypospolitej” – debata w Belwederze o Akcie 5 listopada](#)
2. [„Drogi do Niepodległej – kontekst międzynarodowy” – druga debata historyków w Belwederze](#)
3. [„Nie tylko Dmowski i Paderewski \(polska akcja dyplomatyczna 1914-1918\)” – trzecia debata historyków w Belwederze](#)
4. [„Nie tylko Legiony... Czyn zbrojny 1914-1918” – czwarta debata belwederska historyków](#)
5. [„Przede wszystkim Legiony... Czyn zbrojny 1914-1918” – piąta debata belwederska historyków](#)
6. [„Przede wszystkim Legiony...”, część II – szósta debata belwederska historyków](#)
7. [„Wznoszenie zrębów państwa” – siódma debata belwederska](#)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej – ósma debata historyków w Belwederze – 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej – ósma debata historyków w Belwederze – 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

**Wkład Kościoła w odbudowę
Niepodległej - ósma debata
historyków w Belwederze - 14
czerwca 2018. Fot Sławek Kasper
(IPN)**

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)

Wkład Kościoła w odbudowę Niepodległej - ósma debata historyków w Belwederze - 14 czerwca 2018. Fot Sławek Kasper (IPN)